

Landbruks- og matdepartementet
Postboks 8007 Dep
0030 OSLO

Vår saksbehandler
Amund Johnsrud / Sem Varhaug Søberg
+47 97 54 18 42 / +47 97 64 59 44

Vår dato
21.01.2021
Deres dato
26.11.2020

Vår referanse
18/00818-108
Deres referanse
20/1578

Høringssvar - Forslag til endringer i lov om forbud mot hold av pelsdyr

Norges Bondelags hovedkonklusjoner

- Kompensasjonsordningen må sikre at aktørene erstattes fullt ut for hele det økonomiske tapet som forbudet medfører. Det må gis nærmere retningslinjer som skisserer hvordan ekspropriasjonsretten skal anvendes i dette spesielle tilfellet hvor det er nedlagt næringsforbud.
- Grunnvilkårene i loven må endres slik at samtlige bønder som hadde forskriftsmessig anlegg 1. januar 2015, og som ikke hadde gjennomført endelig avvikling 15. januar 2018, skal ha rett til erstatning.
- Lovforslaget må endres slik at også utleiere av pelsdyranlegg har rett til erstatning for sine tap. Retten til erstatning må gjelde fullt ut uavhengig av hvordan pelsdyrbonden har organisert virksomheten.
- Ved erstatningsutmålingen skal det ses bort fra næringsforbudet, på samme måte som det ved ekspropriasjon sees bort fra ekspropriasjonstiltaket.
- Det må legges til rette i forbudsloven for at pelsdyrbøndene skal kunne kreve nedskrevet gjenanskaffelsesverdi ved utmåling av erstatningen.
- Pelsdyrbøndenes nødvendige utgifter til sakkyndige ved vurdering av tilbud og dialog med staten må kunne kreves dekket uten hensyn til om saken går videre til skjønn. Det må fastsettes en rimelig frist for staten til å begjære skjønn.
- Henvisningen til skjønnsprosessloven § 42 i lovforslaget må erstattes med henvisning til § 54 i samme lov, slik at bøndene ikke risikerer å måtte betale sakskostnadene som vil påløpe i en rettssak.
- Som en konsekvens av lovforbudet må staten dekke kostnadene ved å fjerne pelsdyrvirksomheten, inklusiv all tilhørende infrastruktur. Kompensasjonsforskriftens begrep «pelsdyrhus» må erstattes med «pelsdyranlegg» eller et annet dekkende begrep.
- Pelsdyrbønder som mangler mulighet til å reinvestere erstatningen i annen næring / aktivitet, vil bli personbeskattet. Dette vil frata dem generasjonsverdier og begrense muligheten til omstilling. På grunn av den ekstraordinære situasjonen regjeringen har etablert, er det derfor rimelig å tilkjenne pelsdyrnæringen full skattefrihet. Det er sammenlignbart med tilfeller der skog avsettes til skogvern.
- Innenfor rammen som sikrer bøndenes rettsikkerhet, og hensyntatt våre kommentarer og påpekninger til lovforslaget, må det legges til rette for raskest mulig saksbehandling og smidighet ved søknad og utbetaling av erstatningsoppgjøret.

Bondelagets Servicekontor AS

Norges Bondelag

Postadresse: Postboks 9354 Grønland, 0135 OSLO, Tlf: 22 05 45 00
Besøksadresse: Landbrukets Hus, Hollendergata 5, 0190 OSLO
Bankkonto: 8101.05.12891, **Org.nr.:** 985063001 MVA
bondelaget@bondelaget.no, www.bondelaget.no

Bankkonto: 8101.05. 91392
Org.nr: 939678670

1. Innledning

Ved lov 21. juni 2019 nr. 63 om forbud mot hold av pelsdyr («forbudsloven») ble kommersielt hold av pelsdyr forbudt i Norge. Næringsforbudet er unikt i norsk sammenheng.

Norges Bondelag registrerer at forslaget til endringer i loven er foreløpig siste etappe i en lang, svært vanskelig, uryddig og uforutsigbar politisk prosess. Vi har i tidligere høringsrunder gitt vårt syn på det som har skjedd og måten forbudet har kommet i stand på. Særlig har vi omtalt den belastning pelsdyrbøndene og deres familier er utsatt for. Vi skal ikke gjenta dette her, men vi finner grunn til å påpeke at nå er det tvingende nødvendig å få etablert et regelverk som ivaretar bøndenes behov for full erstatning og som følger etablerte prinsipper for saksbehandling og rettssikkerhet. I tillegg må det legges til rette for raskest mulig saksbehandling og smidighet med tanke på søknad og utbetaling av erstatningsoppgjøret.

Pelsdyrbøndene er en liten produsentgruppe innenfor norsk landbruk, men behandlingen de har vært utsatt for har opprørt en samlet næring, og hele organisasjonen Norges Bondelag er engasjert i saken. Også i denne høringsrunden har vi fått tydelige innspill og synspunkter, kanalisert gjennom våre fylkeslag. Dette er, som tidligere, med og danner grunnlaget for Norges Bondelags hørings svar.

I lovforslaget som legges frem nå, slås det fast fra departementet at kompensasjonen ved nedlegging som følge av forbudet mot hold av pelsdyr skal gis i form av erstatning i samsvar med utmålingsreglene i ekspropriasjons erstatningsloven.

Det er uomtvistet at pelsdyroppdretterne oppfatter lovforbudet som et faktisk ekspropriasjonsinngrep, selv om det formelt ansees som en rådighetsinnskrenkning. Virkningen for den enkelte oppdretter er den samme uansett den formelle betraktningen av inngrepet. Vi ser heller ingen sammenliknbare tilfeller der en næring på grunn av et lovforbud må legge ned virksomheten uten et forsvarlig rettsvern.

Norges Bondelag er derfor tilfreds med at det nå endelig lovfestes at kompensasjon skal gis som om det dreier seg om et ekspropriasjonsartet inngrep, og at regjeringen slik følger opp Stortingets vedtak fra 11. februar 2020 (Vedtak 354 – 357).

Vi ser imidlertid at lovforslaget, slik det foreligger, ikke inneholder tilstrekkelige føringer eller mekanismer til å sikre full erstatning for oppdretterne i tråd med Stortingets intensjon.

Norges Bondelag har gjennom hele prosessen pekt på at kompensasjonsordningen må sikre at aktørene erstattes fullt ut for hele det økonomiske tapet som forbudet medfører, herunder følgende tapsposter:

- Tap av framtidig næringsinntekt
- Verdiforringelse av investert realkapital
- Oppryddingskostnader

I det følgende vil vi peke på forhold og element ved forslaget som er nødvendig å endre, konkretisere og/eller forsterke for å sikre at full erstatning blir utmålt og gitt til alle som må omfattes av ordningen. Dette inkluderer innspill til fremgangsmåten for fastsetting av erstatning, prosesskostnader, forskriften om kompensasjon til pelsdyrbøndene («kompensasjons forskriften») sine regler om riving, opprydding og alderspensjon, samt skatt.

2. Kriterier for hvem som dekkes av erstatningsordningen

I høringsnotatet foreslås det ikke endringer i forbudslovens bestemmelser om hvem som er berettiget til erstatning. Dette fremgår av lovforslaget § 3, jf. § 2, og sammenholdt med kompensasjons forskriften § 2 hvor begrepet pelsdyroppdretter defineres. Det følger av dette at det

er pelsdyroppdrettere som holdt pelsdyr 15. januar 2018, og «*som eier eller leier anlegget for hold av pelsdyr*», som har rett på erstatning for tap som følge av avviklingen.

Det følger imidlertid et unntak for bønder som deltok i et organisert opplegg for sanering av smittsom dyresykdom, jf. kompensasjonsforskriften § 3 første ledd, samt en dispensasjonsadgang for bønder som av «*tvingende grunner utenfor dennes kontroll hadde et midlertidig opphold i pelsdyrholdet 15. januar 2018*», jf. forskriften § 9. Det er uttalt i rundskriv fra Landbruksdirektoratet at sistnevnte er ment å være snever, og det presiseres at bondens egen sykdom ikke regnes som «*tvingende*».

Norges Bondelag mener datokravet, og kravet om at bøndene «*holdt pelsdyr*» denne datoen, er vilkårlig i avgrensingen mellom de bønder som blir berettiget til erstatning og de som faller utenom ordningen. En rekke pelsdyrbønder hadde midlertidig opphold i driften på denne tilfeldige valgte datoen, for eksempel på grunn av egen sykdom, videreutdanning eller andre saklige grunner. Disse vil fremdeles ikke være i posisjon til å få kompensasjon med mindre lovforslaget endres. Uten endring vil forslaget medføre store økonomiske konsekvenser.

Videre har Norges Bondelag erfart at kriteriene for erstatningen kan vanskeliggjøre generasjonsskifter. Kriteriene for hvem som omfattes av erstatningsordningen, og rett til dekning av rivings- og oppryddingskostnader, innebærer i utgangspunktet at bøndene må avvente ønskede eierskifter. En ny eier vil i utgangspunktet ikke være i posisjon til å kreve kompensasjon for kostnader til riving og opprydding, siden vedkommende ikke var eier den 15. januar 2018, jf. kompensasjonsforskriftens regler om dette. Ytterligere vil tidligere eier, ved utbetaling av erstatning i etterkant av et generasjonsskifte, ikke ha noen bokførte verdier å føre erstatningen mot. Det innebærer i sin tur at hele erstatningen blir skattepliktig gevinst, se nærmere om dette senere i høringssvaret.

En annen konsekvens er at søkere som ikke hadde dyr den 15. januar 2018, heller ikke får dekket de faktiske kostnadene for riving og opprydding. Se nærmere om dette senere i høringssvaret.

Det var heller ikke forutsigbart at 15. januar 2018 skulle bli skjæringspunktet for ordningen da loven var til behandling i første omgang. Skjæringstidspunktet ble uansett ikke kjent før forslaget til forskrift om kompensasjon kom på høring i juni 2019. Norges Bondelag argumenterte blant annet av den grunn også mot datofestingen da forskriften var på høring.

Skal det settes en dato, er 1. januar 2015 det rimeligste alternativet. Denne datoen samsvarer med tidspunktet for de siste store endringene i forskriftskravene for pelsdyrnæring. Disse kravene medførte investeringer med leve- og avskrivningstid på mer enn tre år, og viser at de som foretok endringene har hatt et langsiktig perspektiv for sitt pelsdyrhold. **Norges Bondelag mener derfor at grunnvilkårene i lovforslaget må endres slik at samtlige bønder som hadde forskriftsmessig anlegg 1. januar 2015, og som ikke hadde gjennomført en endelig avvikling 15. januar 2018, skal ha rett til erstatning.**

Når det gjelder vurderingen av midlertidige opphold i driften, kan det ses hen til kriteriene i naturmangfoldloven § 50. I henhold til § 50 første ledd første punktum er det eiere eller rettighetshavere i eiendom som får tap som følge av at vernevedtak vanskeliggjør «*igangværende bruk*» som har rett til erstatning. I forarbeidene til loven er det gitt nærmere retningslinjer rundt vurdering av midlertidige opphold i driften, og det må settes opp lignende kriterier for pelsdyrforbudsloven. I forarbeidene til naturmangfoldloven § 50 sies det (Ot.prp. nr. 52 (2008-2009) s. 427):

«Som igangværende regnes den bruk som faktisk foregår på vernetidspunktet, i motsetning til bruk som er opphørt eller enda ikke er kommet i gang. Tap som skyldes at bruksendring eller omlegging blir forhindret, gir ikke rett til erstatning etter bestemmelsen. Bruk som er midlertidig opphørt for en begrenset periode, f.eks. pga. eierskifte eller sykdom, vil imidlertid ikke være til hinder for erstatning. Det samme gjelder situasjonsbetinget ikke-bruk når man må regne med at bruken vil bli tatt opp igjen. Om ikke-bruken er midlertidig

eller kortvarig må vurderes i lys av hvor lenge ikke-bruken har vart, hva som er årsaken til den, og betydningen den alminnelige samfunnsutviklingen har for slik bruk.»

Lovforslaget innebærer videre at alle som eier et anlegg som er utleid til aktive oppdrettere, men hvor det kun er leietaker som disponerer pelsdyr, ikke vil ha rett på erstatning (kun rett på rivings- og oppryddingskostnader etter kompensasjonsforskriften). Dette er i strid med ordinære ekspropriasjonsrettslige regler, hvoretter i utgangspunktet både eieren av anlegget og leietaker har et ekspropriasjonsrettslig vern. **Norges Bondelag mener at lovforslaget må endres slik at også utleiere av pelsdyranlegg har krav på erstatning for sine økonomiske tap på grunn av forbudsloven.** Eierne av utleide anlegg kan ha foretatt betydelige investeringer, med tilhørende gjeldsforpliktelser, som ikke blir erstattet med mindre loven endres på dette punktet.

Grunnvilkårene må også utvides slik at de også omfatter selskap som pelsdyroppdretterne eier helt eller delvis, og som har virksomhet eller maskiner knytta til pelsdyrproduksjon. For eksempel bønder som eier pelseri sammen med andre, og der pelservirksomheten er organisert under et eget organisasjonsnummer. Det framlagte forslaget risikerer å skape et skille mellom de som eier slik drifts- og anleggskapital i samme selskap som pelsdyrholdet, og de som har skilt ut deler av virksomheten i annen selskapsform. Vi mener det ikke er noen saklig grunn for et slikt skille.

Retten til erstatning må gjelde fullt ut, uavhengig av hvordan den enkelte pelsdyrbonde har organisert virksomheten.

I lovforslaget § 3 første ledd er det presisert at pelsdyrvirksomheten først anses som avviklet når pelsdyroppdretteren ikke lenger driver handel med pels. Etter forarbeidene til kompensasjonsforskriften og forbudsloven er dette vilkåret inntatt for å sikre at kompensasjonen ikke utgjør ulovlig statsstøtte i strid med EØS-regelverket. Norges Bondelag vil her påpeke at når skinn omsettes på auksjoner, slik nærmest all norsk produksjon blir, har oppdretter ingen innflytelse på prissettingen. Skinnene selges i kommisjon, der hver auksjonslott består av skinn fra flere oppdrettere. Skinnprisen settes dermed helt og fullt i et fritt marked. Salgsomkostninger er faste og fastsettes av auksjonshuset. Kompensasjonsutbetalinger vil ikke kunne brukes til å subsidiere pris på skinn som selges på auksjon. Ut fra dette ser vi ingen grunn til å ha vilkåret om at pelsdyroppdretteren ikke lenger skal drive med handel av pels for å ha rett på erstatning. Det kan videre bes om en forhåndsavklaring hos ESA for å avklare om de anser dette som statsstøtte, og/eller søke om å få godkjent støtten.

Norges Bondelag forutsetter at de tidligere sakene der bønder har fått avslag på kompensasjon, må behandles på nytt etter endringer av kriteriene for hvem omfattes av ordningen. Eventuelt at det åpnes for omgjøringer av avslagsvedtakene. Forholdet mellom tidligere vedtak og den nye erstatningsordningen bør i alle fall avklares nærmere.

3. Erstatning etter avvikling

I høringsnotatet foreslås det en bestemmelse i forbudsloven § 3 første ledd om at pelsdyroppdrettere som omfattes av § 2, «og som eier eller leier anlegget for hold av pelsdyr, [har] rett på erstatning for tap som følge av avviklingen». Oppdretter må ha avviklet pelsdyrvirksomheten for å ha rett til erstatning. Det foreslås følgende bestemmelse i forbudsloven § 3 andre ledd om hvordan erstatningen skal fastsettes:

Erstatningen fastsettes i samsvar med utmålingsreglene i lov 6. april 1984 nr. 17 om vederlag ved oreigning av fast eiendom (ekspropriasjonerstatningslova). Ved anvendelsen av nevnte lov § 10 skal 15. januar 2018 legges til grunn. Det skal ikke tas hensyn til fortjeneste eller tap som følger av at avvikling av pelsdyrholdet har skjedd etter 15. januar 2018 eller til at utbetaling av vederlaget skjer på et senere tidspunkt enn avviklingen.

Utover dette er det ikke gitt nærmere regler om utmålingen av erstatningen, og det er heller ikke gitt nærmere retningslinjer om dette i høringsnotatet. Det innebærer at det er ekspropriasjonerstatningsloven som gir det nærmere grunnlaget og rammeverket for

erstatningsutmålingen. Denne lovens bestemmelser om verdsetting etter salgsverdi, bruksverdi eller gjenanskaffelsesverdi er kortfattede, og det nærmere innholdet i reglene følger av en svært omfattende rettspraksis.

Ekspropriasjonserstatningsloven er ikke skrevet med sikte på utmåling av erstatning for ren formueskade hos eieren av den faste eiendom. Det vises her til Advokatforeningens høringsuttalelse til lovforslaget av 15. januar 2021:

Advokatforeningen vil peke på at vederlagslovens bestemmelser gjelder ved ekspropriasjon av fast eiendom. Forbudet mot pelsdyroppdrett berører ikke den faste eiendom som næringsutøvelsen er knyttet til. Det som således skal erstattes, er en ren formueskade hos eieren av den faste eiendom. Vederlagsloven er ikke skrevet med sikte på at erstatning skal utmåles for slike tilfeller. Derfor vil anvendelsen av loven i pelsdyrsaker reise flere rettsanvendelsesspørsmål, som bør omtales i alle fall i forarbeider, rundskriv e.l.

Dette viser behovet for nærmere retningslinjer om hvordan erstatningen til pelsdyrbøndene skal utmåles.

Norges Bondelag er enig med Advokatforeningen og ber om at det gis nærmere retningslinjer i lov, forarbeider og rundskriv som skisserer hvordan ekspropriasjonsretten skal anvendes i dette spesielle tilfellet hvor det er blitt nedlagt et næringsforbud. Dette er nødvendig for å sikre likebehandling mellom pelsdyrbøndene, mer effektiv saksbehandling og et tilbud fra staten til den enkelte som ikke nødvendiggjør skjønn. Det er både i statens og pelsdyrbøndenes interesse at erstatningen blir fastsatt så effektivt som mulig og uten at det blir nødvendig å bringe saken inn for tingretten. Klare retningslinjer vil også redusere konfliktpotensialet, samt behovet for tid- og ressurskrevende prinsipielle rettssaker om lovanvendelsen. Dersom forbudsloven ikke følges av klare omforente verdier og standpunkter for flest mulig av de komponenter som skal inngå i beregningen, kan forvaltningen få en vanskelig oppgave med å utmåle riktig erstatning. Samtidig vil bøndenes ventetid bli enda lenger. I det følgende vil Norges Bondelag trekke frem forhold som det må fastsettes nærmere retningslinjer om.

Et marked uten forbud mot hold av pelsdyr

En grunnleggende forutsetning for å holde pelsdyrbøndene skadesløse på grunn av forbudet, er at det ved erstatningsutmålingen ses bort fra næringsforbudet på samme måte som det ved ekspropriasjon ses bort fra ekspropriasjonstiltaket. Erstatningen må baseres på et marked uten forbud mot hold av pelsdyr. Det følger forutsetningsvis av ekspropriasjonserstatningsloven § 5 tredje ledd at det skal ses bort fra lovforbudet ved erstatningsutmålingen, men Norges Bondelag mener dette også må fremkomme av forbudsloven § 3 slik at det ikke kan oppstå noen tvil om denne grunnleggende forutsetningen.

Erstatning basert på bruksverdi

Anleggenes kapasitet

Norges Bondelag mener at pelsdyranleggenes kapasitet må legges til grunn for bruksverdiestatningen. Ved beregning av kapasiteten er det naturlig å ta utgangspunkt i forskrift 17. mars 2011 nr. 296 om hold av pelsdyr. Pelsdyranlegg som skal omfattes av erstatningsordningen, jf. redegjørelsen i punkt 2 ovenfor, har en produksjonskapasitet basert på dyrevelferdskravene som ble innført fra 1. januar 2015 i denne forskriften. Med utgangspunkt i forskriften skal forvaltningen kunne beregne gårdenes produksjonskapasitet, som må legges til grunn for beregning av bruksverdi.

Skinnpriiser

I pelsdyrnæringen er skinnprisene på det internasjonale markedet av vesentlig betydning for lønnsomheten. Disse har historisk variert betydelig fra år til år. Dette er noe pelsdyrbonden vil ta i betraktning ved beregning av virksomhetens fremtidige økonomi og ved driftsplanleggingen. Norges Bondelag mener det derfor må legges til grunn et lenger historisk tidsperspektiv for fastsettelse av gjennomsnittlige skinnpriser for beregning av bruksverdi. Det kan for eksempel være tiårsperioden 2008-2017 før Jeløya-erklæringen ble inngått mellom Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre i januar 2018.

Kapitaliseringsrente

Ved beregning av nåtidsverdien av den fremtidige kontantstrømmen i pelsdyrbøndernes næringsvirksomhet, må det velges en kapitaliseringsrente. I avtalen mellom Høyre, Venstre, KrF og Frp fra 11. februar 2020 er det lagt til grunn at det ved verdivurderingen av pelsdyranlegg skal anvendes en kapitaliseringsrente på fire prosent, og dette ble således lagt til grunn for Stortingets anmodningsvedtak samme dato.¹ Dette er den samme renten som er blitt anvendt som hovedregel innenfor personskade og ekspropriasjon etter Høyesteretts storkammerdom fra 12. desember 2014 (Rt. 2014 side 1203). Norges Bondelag vil imidlertid fremholde at det er god grunn til at renten skal ligge på et lavere nivå enn fire prosent. Økonomer estimerer at man står foran en særdeles lang periode med lavt rentenivå hvor det antas at den økonomiske veksten vil bli lav i lang tid fremover. Det antas at dette vil skje med bakgrunn i en voksende eldrebølge og omstilling til en mer bærekraftig utvikling. På grunnlag av dette mener Norges Bondelag at det må vurderes nærmere om kapitaliseringsrenten bør settes lavere enn fire prosent for å sikre at bøndene blir fullt ut kompensert for sine tap.

Øvrige forhold

For øvrig vises det til Norges Pelsdyrslags gjennomgang av faktorer som må ligge til grunn for beregning av bruksverdi: Valperesultat, fôrpris og fôrforbruk, pelsing, faste kostnader, arbeidskostnad og anleggskostnader. Når det gjelder pelsdyroppdretternes arbeidskostnad, vil Norges Bondelag også fremheve, slik som Norges Pelsdyrslag, at enkelte pelsdyrgårder ligger i områder med svært begrenset arbeidsmarked. Dette innebærer at det kan være vanskelig å få annet regningssvarende arbeid. I andre tilfeller har oppdretteren få år igjen til pensjonsalderen, noe som også kan gjøre det vanskelig å finne seg annet lønnet arbeid. Spørsmålet om fradrag for spart arbeidsinnsats må følgelig vurderes konkret i det enkelte tilfelle.

Erstatning basert på nedskrevet gjenanskaffelsesverdi

I denne saken er det ikke tale om ekspropriasjon i tradisjonell forstand – det gjelder nedleggelse av en hel næring gjennom et ekstraordinært næringsforbud. Det innebærer at staten må kunne gjøre en tilpasning av ekspropriasjonsretten i dette tilfellet slik at bøndene skal kunne kreve nedskrevet gjenanskaffelsesverdi. **Norges Bondelag krever at det legges til rette i forbudsloven § 3 for at pelsdyrbøndene skal kunne kreve nedskrevet gjenanskaffelsesverdi ved utmåling av erstatningen.**

Norges Bondelag mener det bør tas utgangspunkt i teknisk verdi, som et alternativ. Det har allerede blitt avholdt takster for en rekke pelsdyrgårder basert på slik verdsettning. Ved å kunne benytte denne verdsettingsmetoden, vil man kunne se hen til de allerede avholdte takstene og dermed kunne spare kostnader. Videre vil det kunne medføre en forenklet og raskere saksavvikling.

¹ Se infosak fra Frp fra 11. februar 2020: <https://www.frp.no/aktuelt/2020/02/full-kompensasjon-til-pelsdyrbondene>

Merknad til lovforslaget § 3 andre ledd siste punktum

Det følger av lovforslaget § 3 andre ledd siste punktum at det ikke skal «*tas hensyn til fortjeneste eller tap som følger av at avvikling av pelsdyrholdet har skjedd etter 15. januar 2018 eller til at utbetaling av vederlaget skjer på et senere tidspunkt enn avviklingen*».

Dette synes å innebære at pelsdyrbøndene ikke får kompensasjon for at endelig oppgjør for pelsdyrforbudet trekker ut i tid, herunder rentetap. Norges Bondelag mener dette må endres slik at bøndene har rett på renter for perioden fra et tilbud fremsettes, og frem til det eventuelt foreligger en rettskraftig avgjørelse i domstolene.

Norges Bondelag mener videre at den store politiske usikkerheten og den langvarige prosessen pelsdyrbøndene er blitt utsatt for, tilsier at bøndene gjennom loven også må få en lovfestet rett til å få alle sine øvrige dokumenterte tap på grunn av lovforbudet dekket. Dette gjelder særlig de bøndene som hittil har falt utenom kompensasjonsordningen, og som har hatt driftskostnader og renteutgifter på de tomme anleggene uten å ha hatt mulighet til å gjenoppta driften på grunn av lovforbudet. Det vises også til Norges Pelsdyrslags høringsuttalelse hvor det fremkommer at regjeringens håndtering av saken har ført til at finansinstitusjonene har strammet inn eller fjernet driftskredittordninger, noe som har tvunget bønder til å avvikle uten å ha anledning til å benytte seg av avviklingsperioden.

Valgfrihet

I henhold til høringsnotatet vil de gjeldende reglene om kompensasjon etter avvikling i henhold til forskriften § 5 første til tredje ledd og § 6 bli opphevet dersom lovforslaget vedtas. Norges Bondelag mener bøndene må kunne velge mellom den nye erstatningsordningen som nå blir vedtatt i lovs form og kompensasjonsordningen som følger av forskriften. Dersom dagens kompensasjonsordning etter forskriften § 5 første til tredje ledd og § 6 skulle slå bedre ut for enkelte oppdrettere etter nærmere beregninger i den konkrete sak, må denne ordningen kunne velges av bonden. Den nåværende ordningen er allerede godt kjent for statsforvalterne, og det skal dermed ikke være problematisk for dem å beregne en alternativ erstatning basert på de nåværende reglene.

4. Fremgangsmåten ved fastsetting av erstatning

Erstatningsprosessen

I høringsnotatet foreslås det regler om fremgangsmåten ved fastsetting av erstatning i forbudsloven § 4. Det foreslås at pelsdyroppdretteren må fremme krav om erstatning innen 1. januar 2022 eller innen seks måneder etter avvikling. Staten må deretter fremsette tilbud om erstatning innen seks måneder etter at kravet er fremsatt. Dersom bonden ikke aksepterer tilbudet, må han senest seks måneder etter at det ble gitt, sette frem krav om at staten begjærer skjønn styrt av tingretten.

Det følger av lovforslaget § 4 første ledd første punktum at erstatningskravet må fremsettes skriftlig. Norges Bondelag legger til grunn at kravet kan fremsettes elektronisk, med mulighet til å supplere med nærmere opplysninger på et senere tidspunkt. Dette er viktig for å kunne sikre at erstatningsprosessen kommer hurtig i gang.

Som nevnt må erstatningskravet fremsettes innen 1. januar 2022 (forutsatt at pelsdyrvirksomheten er avviklet) eller innen seks måneder etter at pelsdyrvirksomheten er avviklet. Departementet kan både forlenge fristen og gi oppfriskning for oversittelse av fristen. Twistelovens bestemmelser om oppfriskning gjelder så langt de passer. Når det gjelder de tilsvarende reglene i naturmangfoldloven § 51 første ledd, som det ser ut til at lovforslaget § 4 er basert på, følger det av juridisk teori at oppfriskningsavgjørelsen kan bringes inn for retten etter

vanlige regler om domstolskontroll med forvaltningsvedtak. Det legges til grunn at det samme skal gjelde for oppfriskningsavgjørelser etter forbudsloven § 4 første ledd.

Norges Bondelag antar, slik som Norges Pelsdyrslag, at det vil være et stort antall bønder som vil kreve erstatning så snart endringene i forbudsloven trer i kraft. Staten vil deretter ha seks måneder på å gi tilbud om erstatning, og det er derfor meget viktig at det gis tilstrekkelige ressurser til det forvaltningsorganet som skal utarbeide tilbud. Det følger av høringsnotatet at det ikke er bestemt hvilket organ som skal motta kravet, og heller ikke hvilket organ som skal fremsette tilbudet. **Norges Bondelag mener det vil være mest effektivt om kompetansen legges til statsforvalteren.** Statsforvalterne har allerede håndtert den nåværende kompensasjonsordningen i henhold til kompensasjonsforskriften, og de innehar dermed allerede kunnskap om næringen, lokale forhold og de enkelte oppdrettere. Vi forutsetter at statsforvalterne utveksler kompetanse og erfaringer slik at det sikres likebehandling.

I høringsnotatet legges det til grunn at det vil bli en dialog om tilbudet mellom partene. For at pelsdyrbonden skal kunne foreta en god vurdering av tilbudet, vil det være behov for sakkyndig bistand til å overveie verdsetningsgrunnlaget og erstatningsberegningen. Slik bistand vil også gjøre det enklere for bonden å slå seg til ro med resultatet eller å fremforhandle en løsning med staten slik at skjønn unngås. Det må kunne utvises skjønn også i denne fasen, slik at partene kan finne frem til gode løsninger.

Norges Bondelag mener at pelsdyrbondens nødvendige utgifter til sakkyndige i forbindelse med vurdering av tilbud og dialog med staten, må kunne kreves dekket av staten uten hensyn til om saken går videre til skjønn. Det forventes at man vil følge samme praksis som i saker om erstatning etter fredningsvedtak i henhold til naturmangfoldloven, og som når Bane NOR eller Statens vegvesen forhandler med grunneiere om avståelse av grunn. Her dekker normalt staten grunneiers nødvendige kostnader til sakkyndig bistand, både i forhandlingsfasen² og i en eventuell skjønnssak. Videre er det vanlig at staten løpende gjør opp kostnader under forhandlingene, slik at det under skjønnet bare er aktuelt for grunneier å kreve saks kostnader fra tidspunktet for skjønnsbegjæringen. Det er naturlig at en tilsvarende ordning må gjelde for pelsdyrbøndene som krever erstatning etter pelsdyrforbudsloven.

Hvis erstatningstilbudet ikke blir akseptert, kan pelsdyrbonden i henhold til lovforslaget § 4 andre ledd sette frem krav for statsforvalteren om at staten begjærer skjønn til fastsetting av erstatning. Det er ikke foreslått noen tidsfrist for staten til å begjære skjønn. **Norges Bondelag mener det er viktig at behandlingen av saken ikke drar ut, og det må derfor fastsettes en frist, eksempelvis tre måneder, for staten til å begjære skjønn.**

Dersom saken går til skjønnsbehandling, samt eventuelt overskjønn, vil det kunne gå lang tid før erstatningen blir fastsatt. Dette vil kunne være økonomisk belastende for bonden og samtidig vanskeliggjøre eventuelt generasjonsskifte og overgang til annen drift. **Norges Bondelag mener det derfor er behov for en bestemmelse om forskuddsvis betaling av erstatning til bonden før det foreligger rettskraftig skjønn.** Ved slik forskuddsbetaling må det gjøres fradrag for eventuell erstatning som er utbetalt tidligere i henhold til de gjeldende kompensasjonsreglene, jf. lovforslaget § 3 tredje ledd. Det vises for øvrig til Norges Pelsdyrslags begrunnelse for en slik regel om forskuddsbetaling i deres høringsuttalelse:

Det er derfor viktig at det gis en bestemmelse om forskuddsvis betaling av erstatning til pelsdyrbonden før det foreligger rettskraftig skjønn. Også her er det naturlig å trekke en parallell til ordningen i ekspropriasjonssaker. Etter oreigningsloven § 25 kan staten gi samtykke til at et ekspropriasjonsinngrep settes i verk før det foreligger rettskraftig skjønn (såkalt forhåndstiltredelse). I den forbindelse kan eksproprianten kreve at eksproprianten betaler et forskudd på ekspropriasjonserstatningen. I praksis vil størrelsen på forskuddet bli sett i sammenheng med hva som fra ekspropriantens side måtte være tilbudt som ledd i forhandlinger om en minnelig ordning. I saker om ekspropriasjon til veganlegg hvor staten står som ekspropriant, kan forskuddet utgjøre 60-70 prosent av statens tilbud. Det er viktig

² Se Ot.prp.nr.52 (2008-2009) Om lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) side 245

med en tilsvarende ordning i saker hvor statens tilbud om erstatning ikke blir akseptert av pelsdyrbonden.

I henhold til lovforslaget § 4 andre ledd må bondens krav om at staten skal begjære skjønn, settes frem innen seks måneder etter at tilbudet om erstatning ble gitt. Det innebærer at fristen løper samtidig som det kan foregå dialog og forhandlinger om tilbudet. **Norges Bondelag forutsetter at staten kan forlenge fristen i lovforslaget § 4 andre ledd dersom dialogen ikke er avsluttet.** I henhold til lovforslaget § 4 tredje ledd andre punktum kan tingretten gi oppfriskning, etter reglene i tvisteloven, for oversittelse av fristen i andre ledd. Norges Bondelag mener bestemmelsen må gis samme forståelse som den tilsvarende bestemmelsen i naturmangfoldloven § 51 tredje ledd. Det vises til Norges Pelsdyrslags henvisning til juridisk teori om dette:

Bestemmelsen må gis samme forståelse som den tilsvarende bestemmelsen i naturmangfoldloven § 51 tredje ledd, jf. om sistnevnte bestemmelse Inge Lorange Backer, Naturmangfoldloven, Kommentartutgave (2010) s. 451:

Men loven bør ikke forstås slik at fylkesmannen er avskåret fra å begjære skjønn dersom en grunneier eller rettighetshaver først krever rettsavgjørelse etter seks månedersfristen. Dersom fylkesmannen i et slikt tilfelle lar være å kreve skjønn, må parten kunne begjære oppfriskning direkte for tingretten. Parten må da vedlegge sitt krav til fylkesmannen om skjønn (jf. tvistel. § 16-14 første ledd tredje punktum), men behøver neppe selv å begjære skjønn etter skjønnsl. § 4 annet ledd samtidig.

Det er gitt regler om sakskostnader ved skjønn i lovforslaget § 4 tredje ledd tredje – femte punktum. Det foreslås at skjønnsprosessloven § 42 gis anvendelse ved underskjønn. I henhold til første ledd i denne bestemmelsen har bonden rett på dekning av «nødvendige utgifter» i anledning skjønnsaken. Det følger imidlertid av andre ledd at retten kan gjøre helt eller delvis unntak fra første ledd når den som utsettes for inngrepet har avslått et rimelig forlikstilbud eller begjært skjønn uten rimelig grunn. Norges Bondelag mener det ikke er akseptabelt at bonden risikerer å måtte dekke utgifter til egne sakkyndige i anledning saken. Lovforslaget og næringsforbudet reiser mange spørsmål når det gjelder erstatningsutmålingen, jf. omtalen av lovforslaget § 3 ovenfor, som innebærer at bonden vil kunne ha god grunn til å få prøvd saken for skjønnsretten. Dersom lovforslaget om anvendelse av skjønnsprosessloven § 42 blir stående, kan det medføre at pelsdyrbøndene ikke tør å nyttiggjøre seg av den rettsikkerhetsgaranti som ligger i få prøvd erstatningsutmålingen for domstolene. **Norges Bondelag mener derfor at pelsdyrbøndene må stå i samme stilling som ved ekspropriasjon. Dette innebærer at henvisningen til skjønnsprosessloven § 42 i lovforslaget må erstattes med en henvisning til skjønnsprosessloven § 54.** Denne bestemmelsen gjelder også ved eventuelt overskjønn og anke, med mindre noe annet følger av skjønnsprosessloven §§ 54a og 54b, se nedenfor. Henvisningen vil også innebære at oreigningsloven § 15 tredje og fjerde ledd kommer til anvendelse, jf. skjønnsprosessloven § 54 tredje ledd. Bestemmelsene gir regler om forskuddsbetaling av sakskostnader under skjønnsaken.

Når det gjelder sakskostnadene ved overskjønn begjært av staten, skal staten dekke pelsdyrbondens nødvendige omkostninger, jf. lovforslaget § 4 tredje ledd fjerde punktum. Ved overskjønn som begjæres av pelsdyroppdretteren «får reglene i tvisteloven kapittel 20 anvendelse», jf. lovforslaget § 4 tredje ledd siste punktum. Som tidligere nevnt, reiser denne saken mange rettslige tvilsspørsmål om erstatningsutmålingen. Frykten for å måtte dekke sakskostnader ved et overskjønn, vil kunne føre til at berettigede begjæringer om overskjønn ikke blir fremsatt. På denne bakgrunn må bestemmelsene i skjønnsprosessloven §§ 54a og 54b komme til anvendelse ved overskjønn og anke. Disse tilgodeser «saksøkte», pelsdyroppdretteren, i større utstrekning enn de alminnelige sakskostnadsreglene i tvisteloven kapittel 20. **Norges Bondelag mener at siste punktum i lovforslaget § 4 tredje ledd må strykes og erstattes med en henvisning til skjønnsprosessloven §§ 54a og 54b.**

Dokumentasjon av anleggets tilstand på verdsettingstidspunktet

Norges Pelsdyrslag redegjør i sin høringsuttalelse for ulike utfordringer knyttet til dokumentasjon av anleggets tilstand på verdsettingstidspunktet. Norges Bondelag tiltrer disse innspillene fra Pelsdyrslaget, og vil fremheve følgende:

- Det må inntas en bestemmelse, eventuelt i forskrift, om at staten skal dekke nødvendige utgifter til vedlikehold og forsikring av anlegget fra avvikling av pelsdyrholdet til staten har fremsatt sitt tilbud om erstatning.
- Det må legges opp til at det i samarbeid med staten foretas en dokumentasjon av anlegget i forbindelse med at staten setter frem tilbudet om erstatning, slik at det ikke senere skal oppstå uenighet om anleggets tilstand når saken eventuelt kommer til skjønn. Anlegget må kunne rives senest etter at staten har satt frem sitt tilbud om erstatning. I en retts sak må eventuell tvil om anleggets tilstand på verdsettingstidspunktet gå utover staten.

5. Kommentarer til forskrift om riving/oppryddingskostnader og alderspensjon kompensasjon samt uføreforskriften

I høringsnotatet foreslås det å klargjøre hvilke kompensasjonsordninger som vil bli videreført i forskrift, gjennom forslag til ny § 5 i forbudsloven som vil gi hjemmel til å gi forskrift om økonomisk kompensasjon til riving og opprydding etter avvikling av pelsdyrvirksomhet og kompensasjon for lavere fremtidig alderspensjon samt tilskudd til omstilling til oppdretterne. Departementet legger opp til at det ved ikrafttredelse av de foreslåtte lovendringene skal fastsettes en ny forskrift som viderefører gjeldende forskriftsbestemmelser om kompensasjon for kostnader til riving og opprydding (forskriftens § 7) og kompensasjon for lavere årlig alderspensjon (forskriftens § 5 fjerde ledd).

Norges Bondelag mener det er behov for justeringer i gjeldende forskrift. Disse vil bli kommentert i det følgende.

Riving og opprydding

Det er best, både for den enkelte og for samfunnet, at flest mulig anlegg blir revet og ryddet, slik at arealene igjen blir tilgjengelig for ny produksjon, og at en unngår forurensning.

Det følger av kompensasjonsforskriften § 7 at det kun gis støtte til riving og opprydding av pelsdyrhus som var i bruk 15. januar 2018. Ordlyden innebærer at en pelsdyrbonde i utgangspunktet ikke vil få støtte til riving og opprydding av pelsdyranlegg som av ulike årsaker ikke var i bruk på denne datoen. Det er vår oppfatning at staten, som en konsekvens av lovforbudet mot pelsdyrhold, må dekke kostnadene ved å fjerne pelsdyrvirksomheten. Det kan derfor ikke være en begrensning på hvilke hus på en eiendom med aktiv pelsdyrdrift som det kan kreves støtte til riving og opprydding for. Videre kan ikke bestemmelsene bare omfatte pelsdyrhus, slik det står i kompensasjonsforskriften § 7, men også all tilhørende infrastruktur, slik som gjødselkum, andre lager- og driftsbygninger, infrastruktur under bakken eller yttergjerde. Det kan skje for eksempel ved å bruke begrepet «pelsdyranlegg» slik Norges Pelsdyrslag foreslår, i stedet for «pelsdyrhus» som står i departementets forslag.

Vi mener derfor det er hensiktsmessig at § 7 i gjeldende forskrift tas inn i loven, med de nødvendige endringer som ivaretar momentene nevnt ovenfor.

Avkortingsregler ved lavere årlig alderspensjon – forskriften § 5 (4)

I høringsnotatet legges det opp til at bestemmelsen om kompensasjon for lavere årlig alderspensjon i forskrift om kompensasjon etter avvikling av hold av pelsdyr mv. § 5 (4), skal videreføres. I bestemmelsens siste delled settes det som vilkår for kompensasjonen at mottaker

ikke «*har annen lønns- eller næringsinntekt som overstiger to ganger grunnbeløpet etter folketrygdløven § 1-4.*»

Dersom det ikke innføres full skattefrihet for erstatningene, og de alminnelige skattereglene må benyttes, blir erstatningene fullt ut beskattet som næringsinntekt. Mange vil ønske å utsette beskatningen og inntektsføre over gevinst- og tapskonto. Det vil si at bøndene vil kunne ha skattepliktig næringsinntekt i mange år etter at de har lagt ned virksomheten. Hvis dette overstiger 2G står de i posisjon for å miste den ekstra kompensasjonen for lavere alderspensjon etter forskriften § 5 (4), nettopp på grunn av selve erstatningsutbetalingen.

For å sikre at ikke forskriften tolkes bokstavelig på dette punktet, bør det presiseres i forskriftens ordlyd at den erstatning som utbetales med hjemmel i lov om forbud mot hold av pelsdyr, ikke skal anses som *næringsinntekt* etter forskriften § 5 (4).

Etterslepsinntekter etter trygdlovgevingen

Nedleggingen av pelsdyrnæringen får dessverre – for noen – en side til trygdlovgevingen. De som har krav på uføretrygd, er undergitt begrensninger mht. hvilke inntekter man kan ha ved siden av ytelsen, jf. ftrl. § 12-14. I forskrift om uføretrygd § 3-2 første ledd bokstav b) er det åpnet for at inntekt fra *helt avsluttet virksomhet* ikke skal gi reduksjon av uføretrygden, såkalte etterslepsinntekter.

Likevel er praksis slik at inntekt fra salg av *omløpsmidler* i avsluttet næring, gir avkortning av trygden, herunder salg av pelsdyrskinn fra lager. Norges Bondelag ønsker å påpeke urimeligheten av at pelsdyrbønder som blir innvilget uføretrygd, og som har måttet avslutte virksomheten brått og uten å kunne tilpasse seg markedssituasjonen, vil komme i en vanskelig situasjon dersom vedkommende har skinn på lager som ikke har blitt solgt, eller det vil ta tid før disse blir solgt.

Det bes om at uføreforskriften endres slik at også salg av skinn fra lager anses som inntekt fra helt avsluttet virksomhet.

Avkorting av kompensasjon

Det følger av kompensasjonsforskriften § 11 at dersom en pelsdyroppdretter på tidspunktet for kompensasjonsvedtaket er ilagt forbud mot hold av pelsdyr (aktivitetsforbud) i medhold av lov 19. juni 2009 nr. 97 om dyrevelferd § 33, skal kompensasjonen etter § 5 og § 6 avkortes med 30 prosent.

Norges Bondelag mener det ikke skal være anledning til å avkorte i erstatningen slik kompensasjonsforskriften § 11 legger opp til. Pelsdyroppdrettere som er ilagt aktivitetsforbud skal få, og har fått sin straff ut fra annet regelverk og sanksjonsordninger. Det er derfor urimelig at et aktivitetsforbud skal avkorte den erstatningen som bonden etter forbudsloven skal få for sitt pelsdyranlegg.

6. Skatting av erstatningene

En avklaring av skattebyrden på erstatningene er av stor betydning for de som nå blir fratatt livsgrunnlaget. Norges Bondelag legger til grunn at Landbruks- og matdepartementet – uten forsinkelser – nå tar nødvendige skritt overfor Finansdepartementet for å avklare skatterettslige problemstillinger.

Norges Bondelag vil påpeke at de alminnelige skattereglene ikke er tilpasset den ekstraordinære situasjonen som er oppstått gjennom å forby en ellers lovlig næring. I og med at de aller fleste pelsdyrbønder driver som enkeltpersonforetak, har man full personinntektsbeskatning. I verste fall forsvinner opp mot halvparten av erstatningen tilbake til staten (med 49,6 % maksimal næringskatt). Den økonomiske situasjonen er for mange prekær. Uten nærmere klargjøring av

den skattemessige siden av utbetalingene, er det vanskelig å planlegge for videre investeringer eller evt. ny næring.

Den skattemessige behandlingen av erstatningene er ikke omtalt i departementets høringsnotat, og pelsdyrbøndene lever i uvisshet om hvordan regelverket vil bli fortolket. Med utgangspunkt i dagens regler vil erstatningene bli skattlagt som næringsinntekt, med (visse) muligheter for å inntektsføre over tid over gevinst- og tapskonto (se nærmere om dette under).

Norges Bondelag vil understreke betydningen av forutsigbare regler for næringen som det nå er nedlagt forbud mot. Dette gjelder også i høyeste grad den skattemessige side.

Under tar vi for oss enkelte av de skattemessige problemstillingene som har oppstått / vil oppstå i forbindelse med nedleggelse av forbud mot hold av pelsdyr, med bakgrunn i *dagens regelverk*. Det legges til grunn at Finansdepartementet vil utrede spørsmålene nærmere og komme med nødvendige lovendringsforslag, og at høringsinstansene vil ha mulighet for å komme med ytterligere, mer detaljerte innspill i den forbindelse.

Skattefritak for erstatningene

Det må presiseres at ikke alle pelsdyrbønder står i en posisjon som tilsier at man har mulighet til å reinvestere erstatningen i annen næring / aktivitet. Disse vil bli personbeskattet, med svært høye satser for trinnskatt. Dette vil frata dem generasjonsverdier og begrense muligheten til omstilling.

Markedssituasjonen innen flere husdyrproduksjoner innebærer dessuten at det er begrensede muligheter for pelsdyrbønder til å reinvestere i annen jordbruksproduksjon. Det understreker behovet for å ha et fullt og ikke bare et betinget skattefritak.

Pelsdyrbøndene har uansett havnet i en situasjon der kravet om avvikling er påført dem utenfra og ved politiske vedtak, ikke på grunn av «naturlige» endringer i markedet eller i teknologien. Dette bør tas hensyn til ved utforming av skattereglene for erstatningsoppgjøret.

Med bakgrunn i den ekstraordinære situasjonen regjeringen har etablert, mener Norges Bondelag derfor det er rimelig å tilkjenne pelsdyrnæringen full skattefrihet for den avståelse de nå må gjøre.

Til sammenligning vises det til at det er gitt fullt skattefritak når skog avsettes til skogvern, jf. skatteloven § 9-13 (8).

Reglene om betinget skattefritak

Slik reglene om betinget skattefritak i sktl. §§ 14-70 flg. er utformet og fortolket, fremstår det usikkert om disse reglene kan påberopes av pelsdyrbønder som nå er ilagt forbud mot å holde pelsdyr. Reglene om betinget skattefritak krever at man mister driftsmidler i form av brann, sykdom, tvangsavståelse o.l. Et *forbud* mot utøvelse av næring er ikke spesifisert. Men situasjonen for pelsdyrbøndene er den samme som for den som blir fraekspropriert eiendeler.

En kan neppe legge til grunn at lovgiver har hatt forbudssituasjonen for øye da bestemmelsene ble utformet, og den spesielle situasjonen vi har nå, må derfor gi en klar oppfordring til å endre loven /tilføye ekstra bestemmelser slik at pelsdyrbøndene kan ta del i muligheten for betinget skattefritak.

Gjennomgangen av regelverket for betinget skattefritak må i så fall også innebære en klar utvidelse av *reinvesteringsadgangen* da det vil være umulig å reinvestere i objekt «av samme art», slik hovedregelen i sktl. § 14-70 krever. Det må evt. avklares om pelsdyrgårder omfattes av den utvidede reinvesteringsadgangen for landbrukseiendommer, jf. sktl. § 14-73. Her er adgangen utvidet til å kunne reinvestere i «*erverv av eller påkostning på areal, bygg eller anlegg som brukes i skattyterens næringsvirksomhet eller annen inntektsgivende aktivitet*».

Tilsvarende må en se på reinvesteringsadgangen for livdyr, jf. sktl. § 14-70 (7), hvor betinget skattefritak ved nedslakting av buskap på gårdsbruk (herunder pelsdyr), krever pålegg av veterinærmyndighet. Selv om bakgrunnen for nedleggelsen av pelsdyrnæringen har en side mot velferdshensyn, har man ikke noe pålegg fra veterinærmyndighet i disse tilfellene.

For den del fullt skattefritak ikke innføres, mener Norges Bondelag at regjeringen – i tillegg til enkelte justeringer av lovteksten – må legge opp til at mulighet for betinget skattefritak ikke bare skal gjelde for erstatning for driftsmidler (og evt. livdyr), men for hele erstatningen.

Tatt i betraktning bakgrunnen for nedleggelsen, og den tid som er gått, og vil gå, før erstatningssummene er på plass, finner vi det også nødvendig å be om lengre reinvesteringsperiode enn 3 år i disse sakene.

Utsatt inntektsføring via gevinst- og tapskonto mv.

Reglene om gevinst- og tapskonto vil gjelde for de som får utbetalt erstatning for driftsmidler benyttet i næring, begrenset til driftsmidler i saldogruppe e-i, jf. sktl. § 14-44 (3). Dette innbefatter erstatning for bygg og anlegg (saldogruppe h). Inntektsføringen av denne delen av kompensasjonen kan skje over tid, med (minst) 20 % i året, jf. sktl. § 14-45.

Erstatning for driftsmidler i saldogruppe a-d og j skal inntektsføres og nedskrives på saldo for driftsmiddelet, jf. sktl. § 14-44 (2). For eksempel vil maskiner være i saldogruppe d, og gevinst/tap vil inntektsføres/fradras via saldosystemet. For driftsmidler i disse saldogruppene, vil man etter skattereglene også få utsatt inntektsføring/fradragrett, men etter andre regler enn gevinst- og tapskonto.

Når det gjelder inntektsføring av gevinst ved opphør av driftsgren, har sktl. § 14-44 (6) regler for føring på gevinst- og tapskonto ved realisasjon av hel buskap på gårdsbruk. I uttalelse fra Skattedirektoratet 18. desember 2020 fikk vi bekreftelse på at dette også gjelder ved nedleggelse av pelsdyrnæring. Men regelen kan *kun* påberopes dersom den næringsdrivende fortsetter med annen jordbruksdrift knyttet til gården der pelsdyrdriften fant sted.

Ca. halvparten av pelsdyrbøndene driver pelsdyrnæring i tilknytning til annen jordbruksdrift. Disse vil kunne få utsatt beskatningen etter sktl. § 14-44 (6) for den del de fortsetter med annen jordbruksdrift. Øvrige næringsdrivende kommer ikke inn under ordningen slik reglene er i dag. Også her ser vi at man står i en situasjon som er uheldig for mange av de som har måttet legge ned næringen etter innføring av forbudet. Regelverket gir tilfeldige utslag som slår urimelig ut, tatt i betraktning at man står i en tvangssituasjon.

Ny/høyere erstatning etter den nye loven – betydning for tidfesting av inntekt

Dersom / når forslaget om nye regler for utmåling av erstatning trer i kraft, antas det at mange pelsdyrbønder vil be om ny beregning etter ekspropriasjonsrettslige prinsipper. Spørsmålet er om de som allerede har fått utmålt erstatning etter nåværende forskrift, og oppnår høyere erstatning etter nye regler, skal endre skattemeldingen/ inntektsføringen tilbake i tid. I så fall blir det endret tidfesting av *hele* erstatningen. Alternativt foretas ny tidfesting av bare det overskytende (mererstatningen) til tidspunktet for ny og endelig utmåling. Spørsmålet har bl.a. betydning for både likviditet og for tidsfrister mht. reinvestering etter reglene om betinget skattefritak.

Spørsmålet om tidfesting føyer seg inn i rekken av flere spørsmål som må avklares snarlig slik at pelsdyrbøndene har en forutsigbarhet mht. sin likviditetsmessige og økonomiske situasjon.

Justeringsforpliktelser etter merverdiavgiftsloven

I henhold til merverdiavgiftslovens § 9-2 skal inngående merverdiavgift justeres når bruken av en kapitalvare endres fra fradragberettiget formål til ikke-fradragberettiget formål, eller motsatt. I

praksis betyr dette at næringsdrivende med bygninger brukt i pelsdyrproduksjonen som tas i bruk til annet formål utenfor merverdiavgiftsloven må tilbakebetale tidligere fradragsført merverdiavgift.

Dette er urimelig, i og med at denne endringen ligger utenfor den næringsdrivendes kontroll. Vi ber derfor om at departementet sørger for nødvendige presiseringer i lovverket slik at justeringsplikt – eller uttaksmerverdiavgift - ikke inntreffer for de som på grunn av forbudet må ta kapitalvarer til bruk i ikke-avgiftspliktig virksomhet eller som lar driftsmidlene stå ubrukt/ tar dem i bruk privat.

Generasjonsskifte før erstatningsvedtak

Spørsmålet om generasjonsskifte byr på ekstra utfordringer all den tid en overføring av eiendommen før vedtak om kompensasjon foreligger, vil kunne tilsi ekstra skattebelastning. I og med at forskriften oppstiller krav om at det er eier/bruker per 15. januar 2018 som kan søke kompensasjon, vil en overføring av gården til neste generasjon/andre medføre at erstatningsmottaker ikke lenger har noen skattemessige statusverdier i balansen som erstatningen kan føres mot (da dette er overført). Resultatet er enda høyere skattebelastning totalt sett.

Det bes om at departementet tar skritt for å forhindre urimelige utslag på grunn av mellomliggende generasjonsskifter.

Behov for rask avklaring

Norges Bondelag vil, som tidligere presisert, understreke at det er stort behov for rask avklaring av skatte- og avgiftsrettslige problemstillinger som har oppstått i kjølvannet av nedleggelsen.

Ovenstående punkter viser at det ligger mange avklaringsbehov i regelverket, og vi ber om at regjeringen umiddelbart setter i gang arbeidet for å gi pelsdyrnæringen den nødvendige forutsigbarhet.

Med vennlig hilsen

Elektronisk godkjent, uten underskrift

Lars Petter Bartnes

Sigrid Hjørnegård